

“Təsdiq edilmişdir”

**Azərbaycan Respublikası Milli
Depozit Mərkəzinin Müşahidə
Şurasının**

**_____ 2025-ci il tarixli
qərarı ilə
Protokol № _____**

Sədr _____ E.Əlizadə

**Depozitar sistemində maliyyə girovunun qeydiyyatı alınması, xitam
verilməsi və maliyyə girovu predmetinə tutmanın yönəldilməsinə dair
Azərbaycan Respublikası Milli Depozit Mərkəzinin daxili Qaydaları**

1. Ümumi müddəalar

1.1. “Depozitar sistemində maliyyə girovunun qeydiyyatata alınması, xitam verilməsi və maliyyə girovu predmetinə tutmanın yönəldilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Milli Depozit Mərkəzinin daxili Qaydaları” (bundan sonra – Bu Qaydalar) Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə, “Qiymətli kağızlar bazarı haqqında” Qanununa, Azərbaycan Respublikası Milli Depozit Mərkəzinin (bundan sonra - MDM) nizamnaməsinə uyğun olaraq hazırlanmış və tərəfindən depozitar sistemində maliyyə girovunun qeydiyyatı, ona xitam verilməsi və girov predmetinə tutmanın yönəldilməsi qaydasını müəyyən edir.

2. Anlayışlar

2.1. **Depozitar sistemi** – qiymətli kağızların sənədsizləşdirilməsi, saxlanması, uçotu, onlarla təsbit edilmiş hüquqların təsdiqi, öhdəliklərlə yüklənməsi, qiymətli kağız mülkiyyətçilərinin hesablarının uçotunun aparılması, pul hesablarının açılması, həmin hesablar üzrə əməliyyatların aparılması və pul köçürmələrinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar mərkəzi depozitar və onun üzvləri arasında olan münasibətlər sistemidir.

2.2. **Maliyyə girovu** - girov müqaviləsi tənzimlənən bazarlarda maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi məqsədilə bağlandıqda və həmin müqavilədə girov predmeti pul və ya tənzimlənən bazarda ticarət olunan qiymətli kağızlar olduqda və girov saxlayan və ya girov qoyan Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, mərkəzi depozitar, bank, sığorta şirkəti və ya investisiya şirkəti olduqda və girovla təmin edilmiş borc yalnız tənzimlənən bazarda alqı-satqı əməliyyatlarının keçirilməsi üçün istifadə olunduqda bu cür girov maliyyə girovu hesab olunur.

2.3. **Tənzimlənən bazar** – fond birjasının daxili qaydalarına uyğun olaraq ticarətə buraxılmış qiymətli kağızlar ilə üçüncü şəxslərin alqı-satqı maraqlarını özündə əks etdirən fond birjası tərəfindən təşkil və idarə olunan sistem.

2.4. **Girov qoyan** – maliyyə girovu müqaviləsinə əsasən girov predmetini girov saxlayanın xeyrinə qoyan investisiya şirkəti və ya onun müştərisi olan istənilən investordur, bir şərtlə ki girov saxlayan investora investisiya xidmətlərini göstərən investisiya şirkəti və ya investisiya şirkətinə hesablaşma agentı xidmətlərini göstərən bankdır.

2.5. **Girov saxlayan** – maliyyə girovu müqaviləsinə əsasən girov predmetini öz xeyrinə maliyyə girovu öhdəlikləri ilə yükləyən investora investisiya xidmətlərini göstərən investisiya şirkəti və ya investisiya şirkətinin hesablaşma agentı xidmətlərini göstərən bankdır.

2.6. **İnvestorun depo hesabı** – MDM-in üzvü tərəfindən MDM-in depozitar sistemində açılmış və özündə investorun qiymətli kağızlarına olan hüquqlara dair qeydləri əks etdirən hesabdır.

2.7. **İnvestisiya şirkətinin depo hesabı** – MDM tərəfindən MDM-in depozitar sistemində açılmış və özündə investisiya şirkətlərinin qiymətli kağızlarına olan hüquqlara dair qeydləri əks etdirən hesabdır.

2.8. **Maliyyə girovu hesabı** – MDM-in üzvü olan hesab operatoru tərəfindən MDM-in depozitar sistemində investor üçün açılan və onun maliyyə girovunun predmeti kimi istifadə edilə biləcək qiymətli kağızlarının uçotunun aparılması üçün nəzərdə tutulan hesabdır.

2.9. **İnvestor** – qiymətli kağızların mülkiyyətçisi olan hüquqi və ya fiziki şəxsdir.

2.10. **İnvestorun elektron kabineti** – investorun mülkiyyətində olan qiymətli kağızlar barədə məlumatı əks etdirən və onlarla müəyyən əməliyyatlar etmək imkanını verən platformadır.

2.11. **İnvestisiya şirkəti** – müvafiq lisenziyaya malik olan, fəaliyyətinin müstəsna predmeti qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş investisiya xidmətlərinin göstərən hüquqi şəxsdir.

2.12. **Hesablaşma agentı** – investisiya şirkətləri tərəfindən tənzimlənən bazarda əməliyyatların aparılması üzrə ticarət limitini müəyyən edən və investisiya şirkətinin həmin limit məbləğində bağladığı əqdlər nəticəsində yaranan pul öhdəliklərini icra edən Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən, Real Vaxt Rejimində Banklararası Hesablaşmalar sisteminin üzvü olan bankdır.

2.13. **Ticarət limiti** – bir ticarət günü ərzində fond birjasında qiymətli kağızların və repo əqdi üzrə repo predmeti olan qiymətli kağızların alınması üçün investisiya şirkətinə hesablaşma agentı tərəfindən müəyyən edilən pul limitidir.

3. Maliyyə girovu hesabının xüsusiyyətləri və idarə edilməsi

3.1. Hər bir investor üçün MDM-in depozitar sistemində yalnız bir maliyyə girovu hesabı açıla bilər.

3.2. Maliyyə girovu hesabının açılması üçün investor ilə investisiya şirkəti arasında olan müqavilədə həmin hesabda olan qiymətli kağızlar üzrə maliyyə girovu əməliyyatlarının həyata keçirilməsinə razılıq verilməsinə dair əşkar müddəə əks olunmalıdır.

3.3. İnvestor və investisiya şirkəti arasında bağlanan 3.2-ci yarımbənddə qeyd olunan müqavilə fiziki və ya elektron imza ilə imzalana bilər.

3.4. Maliyyə girovu müqaviləsi İnvestorun elektron kabinetinin müvafiq bölməsində əks olunur.

3.5. Girovqoyan qismində investor çıxış etdikdə, maliyyə girovu əməliyyatını həyata keçirmək üçün qiymətli kağızlar depo hesabından maliyyə girovu hesabına İnvestorun elektron kabinetini vasitəsi ilə və ya MDM-ə yazılı müraciət edərək ötürməlidir.

3.6. Maliyyə girovu predmeti olmayan qiymətli kağızları investor maliyyə girovu hesabından İnvestorun elektron kabinetini vasitəsi ilə yalnız investisiya şirkətinin təsdiqi ilə və ya MDM-ə yazılı müraciət edərək depo hesabına geri ötürə bilər.

3.7. Maliyyə girovu hesabı alqı-satqı, repo/əks repo əqdlərinin bağlanması və digər investorun hesabına ödənişdən azad ötürülmə üçün istifadə edilə bilməz.

4. Maliyyə girovu hüquqlarının depozitar sistemində qeydiyyatla alınması halları

4.1. Depozitar sistemində maliyyə girovu üzrə hüquqlar aşağıdakı hallarda qeydiyyatla alınır:

4.1.1. Tənzimlənən bazarda qiymətli kağızlar üzrə alqı-satqı və repo əqdləri nəticəsində yaranan pul öhdəliklərinin icra olunmaması risklərinin azaldılması məqsədi ilə hesablaşma agentini tərəfindən investisiya şirkətinə ticarət limitinin müəyyən edilməsi;

4.1.2. Tənzimlənən bazarda qiymətli kağızlar üzrə alqı-satqı və repo əqdləri nəticəsində yaranan pul öhdəliklərinin icra olunmaması risklərinin azaldılması məqsədi ilə hesablaşma agentini tərəfindən həmin investisiya şirkətinə öz vəsaitləri əsasında ticarət limitinin müəyyən edilməsi.

4.2. Girovqoyan qismində investisiya şirkəti özü çıxış etdikdə maliyyə girovu üzrə əməliyyatlar onun depo hesabı üzərindən həyata keçirilir. Girovqoyan qismində investor çıxış etdikdə, maliyyə girovu üzrə əməliyyatlar onun maliyyə girovu hesabı üzərindən həyata keçirilir.

5. Depozitar sistemində maliyyə girovunun qeydiyyatı

5.1. Maliyyə girovu hüquqlarının depozitar sistemində qeydiyyatı girov qoyan və girov saxlayan arasında bağlanan maliyyə girovu müqaviləsi əsasında həyata keçirilir.

5.1.1. Maliyyə girovu müqaviləsində ən azı aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapmalıdır:

5.1.1.1. Müqavilənin adı;

5.1.1.2. Girov qoyan və girov saxlayanın adı, depo hesab nömrələri və qeydiyyatda olduğu ünvanları;

5.1.1.3. Girov predmeti olan qiymətli kağızlar barədə aşağıda göstərilən məlumatlar:

4.1.1.3.1 Qiymətli kağızın emitenti;

4.1.1.3.2. Qiymətli kağızların dövlət qeydiyyat nömrəsi;

4.1.1.3.3. Qiymətli kağızların nominal dəyəri;

4.1.1.3.4. Qiymətli kağızın sayı.

5.1.1.4. Girovla təmin edilən öhdəliyin mahiyyəti və ölçüsü;

5.1.1.5. Girovla təmin edilən öhdəliyin icra müddəti (il, ay, gün göstərməklə);

5.1.1.6. Qiymətli kağızlar üzrə yüklənən hüquqların növü və qüvvədə olma müddəti (olduqda);

5.1.1.7. Öhdəliklərin yerinə yetirilmədiyi təqdirdə girov qoyana məxsus qiymətli kağızların girov saxlayanın mülkiyyətinə akseptsiz qaydada keçməsi barədə razılaşma.

5.1.2. Maliyyə girovu müqaviləsi aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

5.1.2.1. Maliyyə girovu müqaviləsi girov qoyan və girov saxlayanın səlahiyyətli şəxslərinin fiziki və ya rəqəmsal imzası və hüquqi şəxs olan tərəfin möhürü (rəqəmsal imzası) ilə təsdiq olunmalıdır;

5.1.2.2. Maliyyə girovu ilə təmin edilmiş öhdəliklər qiymətli kağızlar formasında olmalıdır;

5.1.2.3. Maliyyə girovu predmeti borc qiymətli kağızları olduqda, müqavilənin müddəti həmin qiymətli kağızların tədavül müddətinin bitməsindən ən azı 10 (on) gün əvvəl tamamlanmalıdır.

5.1.3. Girov predmeti olan qiymətli kağızlar üzrə məlumat müqavilənin əlavəsində göstərilir. Müqavilə ilk dəfə bağlandıqda, girovqoyan tərəfindən MDM-in depozitar sistemində daxil edilir və girovsaxlayan tərəfindən təsdiq edilir. Müqavilə fiziki və ya elektron imza ilə imzalana bilər. Daha sonra girov üzrə əməliyyatlar aparılarkən sistem tərəfindən müqavilənin mövcudluğu yoxlanılır və yalnız mövcud olduğu halda əməliyyatların həyata keçirilməsi mümkün olur.

5.1.4. Maliyyə girovu hüquqlarının depozitar sistemində qeydiyyatı aşağıdakı qaydada aparılır:

5.1.5. Girov qoyan qismində investisiya şirkətinin müştərisi olan investor, girov saxlayan qismində investisiya şirkəti çıxış etdikdə, həmin investisiya şirkəti maliyyə girovu müqaviləsində qeyd olunan məlumatları depozitar sistemə daxil edir və müqavilədə qeyd olunan qiymətli kağızlar maliyyə girovu öhdəlikləri ilə yüklənir.

5.1.6. Girov qoyan qismində investisiya şirkəti və ya investisiya şirkətinin müştərisi olan investor, girov saxlayan qismində hesablaşma agentı çıxış etdikdə, həmin investisiya şirkəti və hesablaşma agentı maliyyə girovu müqaviləsində qeyd olunan məlumatları depozitar sistemə daxil edir. Daxil edilən məlumatlar depozitar sistemi tərəfindən tutuşdurulur və üst-üstə düşdüüyü halda qiymətli kağızlar maliyyə girovu öhdəlikləri ilə yüklənir.

6. Depozitar sistemində maliyyə girovu hüququna dəyişikliklərin qeydiyyatı

6.1. Maliyyə girovu hüquqlarına dəyişikliklər 5.1.1-ci yarımbəndinin tələbləri nəzərə alınmaqla aşağıdakı hallarda edilir:

6.1.1. Maliyyə girovunun predmetinin həcmi dəyişildikdə;

6.1.2. Maliyyə girovunun predmeti əvəzləşdirildikdə;

6.1.3. Maliyyə girovu ilə təmin olunan öhdəliyin həcmi dəyişildikdə;

6.1.4. Öhdəliyin icra müddəti dəyişdikdə.

6.2. Depozitar sistemində maliyyə girovu hüququna dəyişikliklərin qeydiyyatı tərəflər arasında bağlanan müqaviləyə müvafiq əlavə əsasında aşağıdakı qaydada aparılır:

6.2.1. Girov qoyan qismində investisiya şirkətinin müştərisi olan investor, girov saxlayan qismində investisiya şirkəti çıxış etdikdə, maliyyə girovu hüquqlarına dəyişikliklər barədə məlumat həmin investisiya şirkəti tərəfindən depozitar sistemə daxil edilir və maliyyə girovu hüququna dəyişikliklər qeydiyyata alınır.

6.2.2. Girov qoyan qismində investisiya şirkəti və ya investisiya şirkətinin müştərisi olan investor, girov saxlayan qismində hesablaşma agentı çıxış etdikdə, həmin investisiya şirkəti və hesablaşma agentı tərəfindən maliyyə girovu hüquqlarına dəyişikliklərə müvafiq məlumat depozitar sistemə daxil edilir. Daxil edilən məlumatlar depozitar sistemi tərəfindən tutuşdurulur və üst-üstə düşdüüyü halda maliyyə girovu hüququna dəyişikliklər qeydiyyata alınır.

7. Maliyyə girovu predmetinə tutmanın yönəldilməsi

7.1. Girov saxlayanla girov qoyan arasında bağlanmış müqavilədə göstərilən öhdəliklər girovqoyan tərəfindən icra edilmədikdə, maliyyə girovu predmeti məhkəmədənə qarşı qaydada girov saxlayanın mülkiyyətinə keçir.

7.2. Depozitar sistemində maliyyə girovu üzrə bu qaydanın 8.2-ci yarımbəndində qeyd edilmiş əməliyyat həyata keçirilmədikdə, girov predmeti olan qiymətli kağızlar depozitar sistemi tərəfindən avtomatik olaraq girov qoyanın "bloklanmış" sub-hesabına ötürülür.

7.3. Depozitar sistemində maliyyə girovu predmetinə tutmanın yönəldilməsi aşağıdakı qaydada aparılır:

7.3.1. Girov qoyanın "bloklanmış" sub-hesabına köçürülmüş girov predmeti olan qiymətli kağızlara girov saxlayan tərəfindən tutmanın yönəldilməsi əməliyyatı həyata keçirilir və həmin qiymətli kağızlar girov saxlayanın depo hesabına ötürülür.

7.4. Maliyyə girovu üzrə müqavilə müddəti bitdikdən sonra öhdəliklər icra olunduğu halda, girov qoyanın məhdudiyyətli sub-hesabına köçürülmüş girov predmeti olan qiymətli kağızlara girov saxlayan tərəfindən girov hüquqlarına xitam əməliyyatı aparıla bilər. Bu halda girov predmeti olan qiymətli kağızlar girov qoyanın məhdudiyyətli sub-hesabından depo hesabına köçürülərək öhdəlikdən azad edilir.

8. Maliyyə girovu hüququna xitam verilməsi

8.1. Maliyyə girovu hüququna xitam verilməsi aşağıdakı hallarda baş tutur:

8.1.1. Girov saxlayan və girov qoyan bu barədə razılığa gəldikdə;

8.1.2. Maliyyə girovu ilə təmin edilmiş öhdəliklər icra edildikdə.

8.2. Maliyyə girovuna xitam əməliyyatı, maliyyə girovu üzrə müddətin bitməsinə ən azı 1 (bir) iş günü qalmış MDM-in depozitar sistemində daxil edilməlidir.

8.3. Depozitar sistemində maliyyə girovu hüququna xitamın qeydiyyatı aşağıdakı qaydada aparılır:

8.3.1. Girov qoyan qismində investisiya şirkətinin müştərisi olan investor, girov saxlayan qismində investisiya şirkəti çıxış etdikdə, maliyyə girovu hüququna xitam verilməsi barədə məlumat həmin investisiya şirkəti tərəfindən depozitar sistemə daxil edilir və maliyyə girovu hüququna xitam verilir;

8.3.2. Girov qoyan qismində investisiya şirkəti və ya investisiya şirkətinin müştəri olan investor, girov saxlayan qismində hesablaşma agentı çıxış etdikdə, hesablaşma agentı tərəfindən maliyyə girovu hüququna xitam verilməsi barədə məlumat depozitar sistemə daxil edilir və maliyyə girovu hüququna xitam verilir.

9. Yekun müddəalar

9.1. Bu Qaydalar təsdiqləndiyi tarixdən qüvvəyə minir və bu Qaydaların qüvvəyə mindiyi andan etibarən Müşahidə Şurasının 23.05.2018-ci il tarixli, 05 nömrəli qərarı ilə təsdiqlənmiş “Depozitar sistemində maliyyə girovunun qeydiyyatına alınması üzrə” Azərbaycan Respublikasının Milli Depozit Mərkəzinin daxili Qaydaları qüvvədən düşmüş hesab edilir.

9.2. Bu Qaydalara Müşahidə Şurasının qərarı ilə əlavə və ya dəyişikliklər edilir.